

pieter de buysser

landschap met springwegen

I

Een man komt op met een kartonnen doos.

Dag dames en heren ik ben zo blij. Zo blij.

Dat het nu is, dat u hier bent. En neem het niet persoonlijk maar ook als u hier niet zou zijn zou ik nog heel blij zijn. Zo blij. Echt in feeststemming!

De man valt en spartelt van het podium en diens meer.

Niet erg! Het is niet erg, ik val gewoon een beetje. Och, ik ben intussen zoals die worm waar een kwaadaardig kind een stuk aftrekt, tsjadaaak, maar blind en blij kronkel ik voort! Gehalveerd, gevierendeeld, de open vreugde scheurt en schrijdt voort immer onvoltooid!

Dat is begonnen met deze kartonnen doos.

Ik heb me er altijd wat verlegen door gevoeld.

Ze is in mijn bezit gekomen door een toeval waar ik zelf geen enkele verdienste aan heb. De afgelopen 15 jaar is ze op alle plekken waar ik gewoond heb meegekomen, even trouw en veronachtzaamd als het vel op mijn rug.

Tot op een zondagavond, nu twee jaar geleden. Ik kwam thuis na een weekend bij mijn broer. Mijn broer heeft een gezin met drie kinderen, en hij was toen net zijn job kwijt. Moeilijke situatie. Ik voelde me bedrukt en afgemat na het bezoek. Ik had de behoefte mijn kamer eens grondig op te

ruimen. Ik zette het raam wijd open, en dazig nam ik de doos van boven op de kast en zette ze in het midden van de kamer.

Deze doos is nog van Guy Debord geweest. Schrijver van onder meer *La Société du Spectacle*, filmmaker, revolutionair theoreticus en activist.

Getormenteerd figuur, maakte briljante en pijnlijk accurate analyses waarin hij sprak over de spektakelmaatschappij en over hoe de beeldenindustrie ons vervreemdt van het meest eenvoudige, direct waarneembare. Debord stierf in 1994. Tijdens de dagen van zijn dood studeerde ik in Parijs. Zijn weduwe, Alice Becker-Ho, was bevriend met iemand van de universiteit. Ze zocht wat studenten om te helpen bij het ordenen van zijn archief. Zo ben ik met een aantal kameraden op een verloren namiddag aanbeland in het appartement van Guy Debord. Tussen een onoverzichtelijke rommel stuitte ik op deze doos. Ongeopend, en zo te voelen leeg. De vrouw van Debord wist niet wat ermee aan te vangen. Het object had nooit enige rol van betekenis gespeeld in het leven van haar man, ze was er dus niet aan gehecht. Ze wou ervan af en, lag het aan de rouw die ze doormaakte of aan een permanente staat van onthechting, ze vroeg of ik haar wilde hebben. Enkele jaren later kreeg ik een brief van de Bibliothèque National de France. Er werd een spectaculaire tentoonstelling rond de nalatenschap van Guy Debord georganiseerd. Ze waren me via allerlei omwegen op het spoor gekomen en vroegen of ik de doos nog in mijn bezit had. Ik heb dan contact opgenomen met de bibliotheek en een medewerker heeft me de geschiedenis van deze doos gedetailleerd uit de doeken gedaan. Guy Debord heeft deze doos gekregen van Jean-Luc Godard. Een onverwacht cadeau. Toen Godard uit Parijs vertrok om zich aan het meer van Genève te vestigen, vond hij bij het opruimen van zijn appartement deze doos terug, waar hij geen blijf mee wist.

Haar weggooien was geen optie. Op de dag dat zijn verhuishwagen werd ingeladen, liet hij op de valreep een koerierdienst de doos naar Guy Debords adres brengen. Ze kenden elkaars werk, en waardeerden elkaar, maar echt vrienden zijn ze nooit geweest. Het was dan ook een cadeau waarvan Debord niet goed wist wat ermee aan te vangen. Ook al veronachtzaamde hij het, hij bewaarde het trouw. En dat is precies hoe Godard ermee was omgesprongen, nadat hij jaren voordien de doos van André Breton gekregen had. Godard wist evenmin wat ermee te doen, noch wat ervan te denken. De toen nog jonge Godard apprecieerde het gebaar van de grote surrealist – er zat een sympathiek kaartje bij met de vermelding dat hij zijn eerste film heel erg gewaardeerd had. Breton had een kunsthandeltje in Parijs, maar een kartonnen doos verkopen kon hij niet dus schonk hij ze zomaar ineens weg. André Breton had die doos op zijn beurt gekregen van Leon Trotski. In 1938 ontving Trotski Breton in zijn toevluchtsoord in Mexico. In het verborgen kunstenaarsdorpje, Erongaricuario, wat zoveel betekent als ‘de plaats van het wachten’, schreven Breton en Trotski hun manifest van het surrealisme of handvest voor een onafhankelijke, revolutionaire kunst. Op een ochtend kwam Trotski aanzetten met een cadeau voor Breton. Een doodgewone, kartonnen doos. Deze doos. Een oude schoenmaker in de straten van Mexico City had hem gezegd dat de permanent revolutionaire taal misschien wel zo oud en archetypisch is als een eenvoudige, kartonnen doos. Breton nam ze mee naar Parijs, bewaarde ze trouw maar schonk er geen aandacht aan, en ook hij opende ze niet.

Ik ben in mijn kamer. De doos staat in het midden op de grond. Ze heeft vijftien jaar lang stof staan verzamelen boven op een oude kast. Ik zit met mijn gedachten bij de gas- en electriciteitsfacturen van mijn broer en zonder

me bewust te zijn van de impact van mijn daad, doe ik iets wat sinds 1938
niet meer is gebeurd: ik open de doos.

De stem van de man wordt het gehinnik van een paard en neemt de ruimte over.

Ik kijk naar buiten en ik zie, door de straatlantaarns verlicht, een figuur, een jonge knaap: hij ligt languit op straat. Ik hoor paardenstappen op de stenen verdwijnen, maar ik zie nergens nog een paard. Ik ga naar beneden. Er is weinig verkeer: ik loop naar de jongen toe die daar nog steeds roerloos ligt.

‘Gaat het?’

Hij kijkt me met grote, vragende ogen aan. Ik zie geen bloed, het lijkt niet dat hij veel pijn heeft.

‘Ben je gevallen?’

Hij antwoordt niet. Ik buk me om hem recht te helpen, en daarop steekt hij zijn armen voor zich uit en met een vertrouwen dat me bruuskeert omhelst hij me. Hij hangt om mijn nek als ik opsta.

Hij weegt niet veel. Hij heeft blonde, gekrulde haarlokken, alsof het oude schriftrollen zijn. Hij draagt een te ruime jas met gouden biezen op de schouders en rode lijnen op de mouw – het lijkt de jas van een prins van een mij ongekend land, of een zeevaarder: ik kan het niet thuisbrengen. Hij heeft het postuur van een kind nog, maar zijn blik is die van een oude man. Hij is niet op maat van deze wereld gesneden.

‘Hoe heet je?’

Hij kijkt me glimlachend aan.

‘Versta je wat ik zeg?’

Hij knikt.

‘Kan je op je benen staan?’

Ik wacht niet op zijn antwoord en trek mijn armen onder zijn schouders weg. Als een houten pop zakt hij in elkaar.

Hij grijpt zich vast aan mijn polsen.

‘Ben je van een paard gevallen?’

Hij knikt.

‘Waar is je paard?’

Het lijkt of er een steekvlam door zijn lichaam gaat. Hij kijkt naar links en rechts, en snokt aan mijn armen.

‘Ik heb je paard gehoord,’ zeg ik, ‘ik denk dat het ervandoor is’.

‘Abbas!’

Zijn schreeuw slaat tegen de gevels.

Ik til hem weer op en druk hem tegen mijn borst.

‘Kom mee,’ zeg ik, ‘ik ga je verzorgen. Wat doe je eigenlijk hier in de stad op een paard? Het is al laat en donker.’

Ik krijg geen antwoord. De jongen kijkt angstig de straat in. Hij roept de naam van zijn paard opnieuw, en een snik sluipt in zijn stem. Ik help hem naar binnen.

Doos. Uit Parijs. Daarvoor Mexico. En daarvoor Rusland, denk ik. Jij ook Rusland? Denk je. En daarvoor Argentinië? En Perzië? Pieter. Zoltan? En je moeder weet dat jij zo heet?

...

Je wil een mop vertellen?

Ja, ja... Ik snap ze niet maar ik vind wel dat je ze goed vertelt.

Ik zie hoe hij heimelijk uit zijn jaszak een koperen ding naar boven haalt en het tussen de kussens van mijn zetel stopt. Om hem niet meteen in verlegenheid te brengen doe ik alsof ik het niet gezien heb.

Nu ik een mop? Een vis komt binnen bij de dokter en de dokter zegt: ik zie het al: uit de kom.

...

Zeg, en wat doe je hier nu eigenlijk? Je zoekt je lief? Dat kan gebeuren. Hoe heet ze? Francesca? En wanneer heb je ze laatst gezien? ...

Je wil liever nog een mop vertellen? Het is groen, langwerpig, het hangt in de boom en zegt: ik ben een appel? Dat weet ik niet. Een foutief peertje.

...

Ik? Bezorgd over mijn broer. Zit diep in de shit. Geen geld. Drie kinderen. Depressief. Zijn relatie met zijn vrouw... Net buiten de stad, proper villaatje met voor- en achtertuin. Ik kwam thuis, deed deze doos open... Ik had het niet mogen doen, het is nooit eerder gebeurd, ik open ze en ik hoor een paard.

...

Je wil nu naar mijn broer?

Hoe het hem gelukt is, begrijp ik niet. Ik heb er absoluut geen zin in om diezelfde avond nog terug te keren. Ik heb er niets meer te zoeken, denk ik. Maar dat blijkt een vergissing.

Tijdens de rit krijg ik het gevoel dat ik gevolgd wordt door een zwarte Bentley, maar die gedachte schud ik van me af. Met Zoltan naast mij rijd ik de straat van mijn broer in. Een zwaarlijvige kat schrikt op, en daar, tussen de vage namaakvillatjes, op nummer 34, staat in de kleine voortuin van mijn broer, Zoltans paard aan de haag te knagen. Ik stop en kijk verbouwereerd naar het rijzige dier. Het kauwt traag en smakelijk op de dorre beukentakjes. Zoltan straalt, stapt uit en loopt naar zijn paard. Hij slaat zijn hand op de flank van het dier en kijkt hem in de ogen. Jongen en paard zijn blij elkaar terug te zien. Ik stap ook uit en kom op hen af. Ik zeg: 'Hoe kan je paard nu weten dat dit het huis van mijn broer is?'

Maar Zoltan is te blij om wat dan ook te zeggen, en zijn paard ook, dat zie ik. Die twee verzetten geen pas meer. Ik zeg: 'Zoltan, ik zou precies toch willen gaan slapen'. 'Ja, slaapwel', zegt hij terwijl hij zacht met zijn wang de nek van zijn paard streelt. Ik bel aan bij mijn broer. Tina, zijn vrouw, doet in haar nachtkleed open. Ze kijkt me vriendelijk aan. Haar adem ruikt naar drank. 'De achterdeur open laten is geen probleem.' Ik zeg slaapwel aan Zoltan en dat ik hem morgenvroeg verder zal helpen, is het goed? Maar hij is onverstoorbaar in zijn vereniging met zijn paard. Hij steekt zijn hand op en lacht hartelijk, maar ook gewelddadig, vervuld van een kracht die iedere seconde uit zijn tent lokt.

Dagen heeft hij daar gewoond. Dagen waarin zijn paard in de tuin mocht grazen, waarin hij, hoe hij het ook probeerde, zijn paard niet weg kreeg van het doodse landschap rondom mijn broers huis. Hij trok en sleurde geregeld aan de teugels, en ik heb hem zelfs rijlaarzen met puntige sporen gegeven, maar het wou niet weg. Ik kwam geregeld langs, maakte wat holle praatjes met Tina en mijn broer. En iedere keer opnieuw vertelde Zoltan over zijn Francesca – hij verlangde zo intens naar haar. Het liefste wat hij deed, zei hij, was met een klein meteorietje, dat hij altijd op zak had, achter haar oor kietelen. Daar moest ze altijd heel hard van lachen en dan wisten ze weer dat die slepende, chronische geschiedenis van ons zo maar iets is van de laatst 500.000 jaar. ‘En als ik een salto mortale maak,’ zei Zoltan, ‘in één krul van haar haar, dan verpulveren verleden en toekomst zich in één ogenblik, één moment waarin de tijd openbreekt.’

Ik was geraakt door wat hij zei.

Kunnen opstaan uit onze geschiedenis, als uit een nachtmerrie, is een oude droom van mij, die ik nooit heb kunnen verzilveren. Ik had het gevoel dat in zijn liefde met Francesca iets kon gebeuren dat ons allemaal aanbelangt.

Zoltan en Abbas staan daar maar in de voortuin van het gezin van mijn broer, en dat wordt aanvaard als een willekeurige weersomstandigheid. Zoltan slaapt bij zijn paard en alleen als het heel koud is komt hij binnen en legt hij zich al eens in de wasmand. Ik kom hem vaak bezoeken. Het zijn dagen waarin het me snoeihard duidelijk wordt hoe het gezin van mijn broer steeds verder afglijdt. Na de automatisering in het bedrijf waar mijn broer werkte is zijn hele leven op een lopende band terechtgekomen die hij

machteloos veracht. Hij zit in zware schulden. Zijn huwelijk met Tina is er onderdoor aan het gaan. Marieke, zijn oudste dochter, is – vermoedt hij – een heel venijnige puberteit in gesukkeld, en over zijn zonen, Damiaan en Bart, heeft hij zelfs geen vermoedens. Die hangen als fijn stof in huis en op enkele emotionele hoestbuien na, laten die zich niet kennen. Tina drinkt iedere avond net iets te veel, maar ze wil dat niet – ze wil evenmin een buitenechtelijke relatie, en ze doet haar best dat onder controle te houden, en dat lukt haar af en toe. Dat ze zich onderdompelt in een affaire is enkel omdat ze zich ervan wil vergewissen of ze nog wel tot zintuiglijke liefde in staat is, en dat is tot haar verdriet steeds minder het geval. In de hoop dat steeds groeiende inzicht – dat het materiële leven haar ontglipt – ontkracht te zien gaat ze steeds harder vrijen. De hulpleraar van het college van haar kinderen komt iedere dinsdag: dan gaan de gordijnen dicht en gaat mijn broer wat rondjes rijden met zijn Opel, ‘Werk zoeken’ zegt hij. In werkelijkheid zit hij soms uren met zijn jas aan in zijn auto. Hij eet dan een pak koekjes, kijkt naar de advertenties in de kranten. Ook die waarin mannen en vrouwen thuis hun diensten aanbieden, hij heeft dan de smaak van zure melk in zijn mond, en eet nog een koekje. En dan rijdt hij in zijn goed verzorgde Opel terug naar huis en hoort hij plots muziek van Händel en is tot in zijn diepste vezels ontroerd. En dan weet hij dat hij definitief het roer zal omgooien: hij komt thuis, kust Tina, spreekt grote woorden in moeilijke volzinnen, dan gaan ze samen slapen maar zij heeft dan meestal zoveel wijn gedronken dat zodra hij neerligt zij als een blok in slaap valt.

Op een avond thuis haal ik dat ding van tussen de kussens – Zoltan had het er zo aandoenlijk verstopt. Ik heb geen flauw idee wat het is. Het heeft een zwarte rand in bakeliet, koperen spoelen... Ik begin er wat aan te prutsen, ik stop het in het stopcontact, en het geeft dit geluid.

Hij neemt het object in de hand, drukt op een knop en er komt een lage toon uit.

Ik heb er best wel pret mee.

Na tien dagen zegt Zoltan ineens: 'Ik heb een cadeau voor het gezin van je broer, maar ik kan het niet halen, jij moet het doen.'

Ik zeg: 'Ik heb werk te doen'.

'Je moet,' zegt hij, 'het is een historische kans'.

Ik lach als ik hem zo gewichtig hoor praten, maar hij geeft me geen tijd er op in te gaan, en hij duwt me een papiertje in de hand: Nikos Xanthopoulos staat er, en een adres van de universiteit van Athene. 'Je moet naar hem gaan, en zeg dat ik je gestuurd heb.'

Ik zeg: 'Ik kan zomaar niet op één twee drie naar Athene vliegen'.

'Ik vraag het je, doe het voor je broer.'

Twee dagen later wandel ik de luchthaven van Athene uit en stap in een taxi die me naar de universiteitscampus brengt. Er heerst een grote bedrijvigheid, maar de gebouwen zijn vervallen, kapotte ruiten zijn met karton of plakhout hersteld, het gras groeit tussen de stenen, de vuilbakken zijn al lang niet

meer geleegd. Ik ontdek dat mijnheer Xanthopoulos departementshoofd is van de hele afdeling Kunstgeschiedenis en Archeologie, en voorzitter van een tiental onderzoeksgroepen. Ik vind zijn kantoor achteraan in de gang van een gebouw dat uit dun plaaster is opgetrokken en waar de airco stuk is.

‘Ik kom uit België, en ik heb een vraag voor u. Ik ben gestuurd door Zoltan...’

‘Zoltan! ... Dus hij is in België nu? En hij heeft je naar mij gestuurd. Goed. Dan weet ik wat mij te doen staat.’

Hij neemt zijn jas, roept naar zijn secretaresse en beent de gang door. Wat later zit ik naast hem in zijn verroeste auto en rijden we Athene uit, de berg Egaleo op. Het is een half toeristisch stuk berg met wat kruiperige bomen. Achter ons zie ik Athene, en de Egeïsche Zee. Hij legt me uit dat het meest recente, vergelijkende onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat, als we alle biografische en geografische feiten die over Plato bekend zijn bij elkaar leggen, we moeten besluiten dat hier de grot was waar Plato ging contempleren, en hij dus hier zijn idee der ideeën heeft opgelopen. De materiële wereld is smerig, veranderlijk, en laag. Alleen de wereld van de ideeën is waar en ver verheven boven ons. We vinden een hogere werkelijkheid uit vanwaar we naar beneden kunnen spuwen op de materie waarin we hopeloos verstrikt zitten. Ik schram mijn arm tegen het hek en ik bloed een beetje. De site was afgespannen, maar hij had de sleutel. ‘Er zijn nog maar heel weinig mensen die weten dat dit de grot van Plato was,’ zegt hij, ‘en gelukkig maar, wij moeten eerst ons onderzoek nog kunnen doen.’ We gaan een kleine, weinig spectaculaire grot in. Deze heeft ons niettemin gemaakt tot wie we zijn. Hij haalt uit zijn boekentas een hamer en een bijtel, en hakt droog steengruis van de wanden. Hij stopt het ruige zand in kleine zakjes. ‘Alsjeblief. Breng dit naar Zoltan.’

Twee dagen later ben ik terug bij Zoltan.

‘Uistekend,’ zegt Zoltan, ‘nu, luister, dit is het plan...’

Die avond wacht ik naast hem in de tuin, tot het donker wordt en iedereen slaapt. Dan gaan we op kousenvoeten het huis binnen. We lopen door de gang, ik achter hem aan, en we gaan één na één de slaapkamers binnen. We beginnen bij Bart die ligt te slapen op zijn rug. Zoltan neemt een zakje zand uit de grot van Plato, en strooit het in de ogen van de jongen. Dan volgt zijn broer, zijn zus, en zijn mama en papa. Iedereen van het gezin krijgt het zand in de ogen gestrooid.

De volgende ochtend hebben ze allemaal last van pikkende ogen. En al snel valt hen op dat het hele gezin bijziend aan het worden is door een oogontsteking: tranen, rood, en tot elkaars niet geringe pijn en vreugde botsen ze al eens stoemelings tegen de muren. Dat leidt tot situaties die gewoonlijk louter komisch genoemd worden: de hete soepkom naast het tafelblad, het stuikelen van het zoldertrapje en de pittige kastdeur, maar dit is niet vrolijk of grappig – hier wordt een oude vreugde opengereten. Een hopeloze blijdschap. Ze kunnen niets en niemand nog ontlopen. Vluchten kan niet meer, daarvoor zijn ze te scheel. Ik hoor een kreet gevolgd door een gulle schaterlach. Marieke is over een paar schoenen gestruikeld, in haar val heeft ze de fruitschaal meegesleurd, en de appels rollen over haar heen. Een warm welkom in de werkelijke verhoudingen. De stoffelijke waarheid is onontkomelijk. Pot, pan, man die uit de mijn de grondstof is gaan halen voor het vijsje van de dampkap, de dampkap zelf, papa en mama: ze bestaan, en met de bloeditstortingen komt het appél van hun tastbare leven.

Onweerlegbaar weerlegbaar. En een niet te stelpen vreugde spoelt over de

tafel, de stoelen, en het tapijt. Ze zijn. Ze bestaan: één met de dingen die vergaan.

Een dag later sta ik weer naast Zoltan in de tuin, de blik op het huis van mijn broer. De warme adem van zijn paard in onze nek. We bespreken een gepast middeltje tegen de oogontsteking, en ineens stormt hij weg.

Hij meent Francesca te zien. De nieuwe wakkerte van mijn broer en zijn gezin kan het gemis van zijn Francesca niet verzachten. Integendeel, het maakt het alleen maar groter. Twee minuten later staat hij er alweer terug, beteuterd bij zijn paard. En ook die nacht legt hij zich weer tegen zijn poten.

's Avonds laat, ik ben bijna thuis. Ik heb zin om wat verder te prutsen aan dat ding dat Zoltan in mijn zetel had verstopt. Als ik uit mijn auto stap, zie ik een zwarte Bentley, een kleine honderd meter achter mij. Ik denk dat ik hem herken van toen ik die eerste nacht met Zoltan terug naar mijn broer reed. De motor draait, de lichten branden, ik zie een chauffeur en rechtsachter een oudere man. Ik merk dat de Bentley langzaam dichterbij komt. Het portier achteraan gaat open, de oude man stapt uit en komt naar me toe gelopen: 'Excuseer dat ik u zo laat nog stoort, ik moet u dringend spreken, kan dat?... markies Van Brontannas.'

Ik schiet in de lach, ik zeg: 'Zeg het maar'. Hij heeft een mantel die binnenin met bont is gevoerd. Hij zegt: 'Ik ben de vader van Francesca.'

'Pieter', zeg ik.

'Dat weet ik. Zoltan, u wel gekend, is verliefd op mijn dochter, en mijn dochter is verliefd op hem.'

'Prachtig', zeg ik.

'Maar mijn dochter is niet hier.'

'Dat zie ik ja.'

'Helaas: ze is zo ver, dat er op dit moment zelfs geen weg is die tot haar leidt. Alleen Zoltan kan helpen. Het is een heel bijzondere jongen...'

Ik zucht: 'Meneer, ik heb hier geen tijd voor'.

De markies glimlacht. 'Dat klopt, u hebt alleen de loze, lineaire tijd, maar de tijd van Zoltan en Francesca, die hebt u nog niet.'

'Ik weet niet of ik u begrijp?'

‘Het is eenvoudig, maar waar ik het over heb zit zo dicht op ieders huid dat niemand het herkent. Nochtans is er vandaag weinig dat ons meer bindt dan de ervaring die mijn dochter nu pijnlijk intens doormaakt. Een snerpand besef dat het niet meer is wat het geweest is. Ze zou in Firenze willen leven in 1580, of in New York in de jaren dertig, of ze wil op het dek van de congoboot Antwerpen Matadi naast een gespierde neger revolutionaire boeken zitten lezen. Maar als ik haar bij haar lurven pak, haar herinner aan het devies van ons geslacht Van Brontannas: ‘Je hebt geen kans, maar pak ze’, dan emmert ze van haar verlamdend inzicht: de dingen blijven altijd zoals ze altijd al geweest zijn. Het nu is een noodlottige eenrichtingstraat, meent ze. En ik wou dat ik haar ongelijk kon geven. Maar zeg nu zelf: over onze wegen hangt een mistroostige mist van duizenden jaren tevergeefsheid, en in die smog verliezen we de greep op de dingen die onze geschiedenis maken. Het probleem is dat Francesca zich nu eens wentelt in een ideaal van het verleden, dan weer doet ze zich tegoed aan de narcotica van een toekomstideaal. Dan is het enige wat telt de dag waarop de Messias op zijn toeter blaast en het Nieuwe Jeruzalem eindelijk onder onze voeten ligt, of de dag van het totaal bevrijde proletariaat, dat soort praat.

Alleen Zoltan met zijn paard doorklieft, als de pijl van de tijd, haar hart. In deze jongen heb ik mijn hoop gesteld. Alleen bij hem duikt zij af en toe op. Het is het lot van één meisje, maar het is het lot van onze tijd.’

‘En waarom kom je mij dat nu vertellen?’

‘Ik heb gezien wat Zoltan gedaan heeft bij uw broer. Ik kom u nu uitnodigen. Rijd morgen met mij mee, want ik heb er een sterk vermoeden van dat Francesca rond deze tijd zal opduiken in het tuintje van uw broer. Als dat het geval is, dan reken ik op u. Zoltan vertrouwt u, u moet hem en mijn dochter helpen.’

De volgende ochtend staat inderdaad de zwarte Bentley van de markies voor mijn deur.

Toch eerst even laten horen, ik heb gisteravond dit uit dat ding gekregen!

De man heeft het object in de hand genomen, drukt op een aantal knoppen en er komen twee verschillende tonen uit, hij speelt er mee.

Ik stap in de auto, en we zoeven naar het huis van mijn broer. We komen aan. Zoltan zit in een hoekje tegen het tuinhek, zijn hoofd in zijn handen. Ik loop achter de markies naar hem toe.

‘Ga weg.’

‘Mag ik me voorstellen?’ vraagt de markies.

‘Liever niet.’

‘Ik ben de papa van Francesca.’

‘Waar is ze?’

‘Dat wou ik jou vragen.’

‘Ik heb haar vannacht gezien, hier, ik zweer het u, ze is hier geweest!’

‘En waar is ze nu?’

‘Wist ik dat maar.’

‘Jongen toch. Ik wil net als jij dat jullie samen zijn.’

‘Echt?’

‘Natuurlijk. Want alleen bij jou komt ze tevoorschijn. Mijn lieve dochter is verdwaald in de geschiedenis. Maar bij jou duikt ze op. Ik weet wat je kan

Zoltan, jij kàn lichtjaren verder gaan dan wat caritatieve acties en militant gedrag om onze gekwetste tijd op te lappen. Jij verandert de grondstructuur van ons hele huishouden. Nee, zelfs die nieuwe kalenders van de Franse Revolutie waren niets in vergelijking met wat mogelijk wordt door jou.’

Op dat moment draait Zoltan zijn hoofd, hij veert recht.

‘Abbas!’

Zijn paard is weg.

Hij rent naar binnen en vraagt aan Tina en de kinderen of ze het nog gezien hebben en in welke richting zijn paard is vertrokken.

Niemand heeft iets gemerkt, maar allemaal zetten we de achtervolging in, elk in een andere richting. Weken heeft het van geen wijken willen weten, en ineens is het weg.

De markies en ik scheuren met zijn Bentley de grote baan op. Mijn broer springt en duikelt over de hagen, zijn zoontjes op hun crossfietsen, en Marieke en Tina haasten zich elk een andere straat in. Het is mijn broer die op het eind van een dag intensief zoeken opbelt dat hij het paard gevonden heeft. Het staat enkele kilometers verder, in de tuin van een wat luxueuzere villa dan de hunne. Een kwartier later heeft iedereen zich op de nette oprijlaan verzameld.

‘Maar hier woont Simon van mijn klas,’ zegt Bart, ‘ik ben hier al komen spelen’. Nog voor we kunnen overleggen hoe we het gaan aanpakken opent de papa van Simon de keukendeur en twee labradors rennen voor hem uit, de tuin in, ze happen naar de benen van de kinderen.

De man vraagt wat de bedoeling van deze bijeenkomst kan zijn: ‘Dit is privédomein’.

‘Is Simon thuis?’ vraagt Bart met zijn engelenstem. En voor de man kan antwoorden reikt mijn broer hem de hand. En het gewoontedier in de man

heeft het zodanig van hem over genomen dat hij zonder het te beseffen toch maar de hand staat te schudden van mijn broer.

‘Aangename kennismaking, André.’ En hij zou zich nu voor zijn kop kunnen slaan want hij was zo stellig van plan dit gezelschap van zijn erf te jagen. Maar hij herpakt zich: ‘Is dat uw paard?’ Hij kijkt naar mij.

Ik zeg: ‘Nee’.

‘Zou u er dan toch niet voor kunnen zorgen dat dat hier weggeraakt?’

‘Ik zal mijn best doen’, zeg ik.

‘Waarom is die jongen verkleed?’

‘Dat zijn zijn gewone kleren, echt waar, en er valt zelfs voortdurend van deze stof van zijn jas af.’

‘Zou u tegen die circusjongen willen zeggen dat zijn paard mijn tulpen aan het vertrappelen is?’

‘Ja, maar meneer,’ zeg ik, ‘onder ons gezegd en gezwegen: proberen de bestemming van dit paard te veranderen, is even hopeloos als proberen de komst van een volgende dag tegen te houden’.

‘Hé clowneske, haalt dat paard eens uit mijnen hof?’

Zoltan knikt verlegen, en trekt zijn paard aan de teugels, maar dat zet zijn hoeven schrap. Hoe hard Zoltan ook trekt, Abbas wil niet weg.

‘Simonbazeke, ga eens terug naar binnen jongen.’

‘Maar ik zou graag nog wat met Bart spelen?’

‘Ik denk niet dat dat goei vrienden voor u zijn jongen. Ik heb binnen een colt 38 liggen, ik kan daar ook uw paard mee afschieten en dan heb ik een lekker stukske hesp. Wat denkte?’

Ik word heel ongerust. Ik weet dat nog eerder een vrijdag op een maandag zal vallen dan dat dat paard van richting verandert.

‘Meneer André,’ probeer ik, ‘misschien moeten we eens rustig met elkaar praten’.

De markies pikt er gelukkig meteen op in. ‘Laat mij u uitnodigen voor een glas in mijn auto. Ik heb daar een beperkte maar – al zeg ik het zelf – uitmuntende bar. Rookt u sigaren?’

‘Af en toe’, zegt André, die enigzins in bekoring naar de Bentley kijkt.

‘Dan houdt u vast ook van een goede single malt?’

‘Wel, ja dat interesseert mij wel ja...’

In het royale, lederen Bentley-interieur zitten mijn broer, André en ik een mooi glas te drinken. We roken een oude Havana.

‘Ik heb vorig jaar de miljonairsbeurs bezocht,’ zegt André, ‘ik ben voorzitter van de regionale bond van de kleine belegger, en we zijn er met de hele club naartoe gegaan. Toen heb ik ook al in ‘n Bentley gezeten. Maar deze heeft precies toch wel wat opties meer. Dit is altijd mijn droom geweest. Ik ben maar een kleine garnaal ik.’

‘En wat doet u dan voor de kost?’

‘Ik werk niet meer. Twee jaar geleden een goeie slag geslagen. Ik wist voor beursopening dat Alpha Industries zou gaan automatiseren, ik heb al mijn geld erop ingezet en de dag na de aankondiging van het ontslag van 30.000 medewerkers zijn mijn aandelen vertienvoudigd. Sindsdien moet ik niet meer werken.’

‘Wat een toeval,’ zegt mijn broer, ‘ik werkte voor Alpha Industries, en ik moet ook sinds die dag niet meer werken’.

‘Ah voilà, aangenaam.’ André reikt onschuldig zijn hand naar mijn broer. Mijn broer aarzelt, maar hij geeft zijn hand.

‘Ja, ik kan mij een duurdere wijn veroorloven en al eens een toerke doen tot aan de Côte d’Azur, maar ik ben in een even groot niets terecht gekomen als u.’

Mijn broer lost een verontwaardigde lach, maar toch ontstaat er een gesprek. Enkele minuten later luister ik naar een gedeelde litanie waarin allebei bekennen niet meer dan een lege zak te zijn waar maandelijks de uitkering of de interessen in worden gestort maar die voor de rest nutteloos, vormeloos, doelloos, machteloos als een windzak meegeeft in de wind.

‘Weet je waarom ik ’s morgens nooit door mijn raam kijk?’

’Nee?’

‘Want dan weet ik ’s namiddags niet meer wat doen.’

‘Weet je waarom de baas van Alpha Industries altijd een mes meenam in zijn auto?’

‘Om ook de bochten af te snijden.’

‘Mijn vrouw zei vroeger altijd: “In overspel zijn geen winnaars en geen verliezers, maar meedoen is belangrijker dan winnen.”’

‘Het is groen en heel vrolijk?’

’Sla la la la la...’

Zoltan tikt op het raam van de Bentley.

‘U moet me even verontschuldigen’, zegt de markies en stapt uit.

‘U zei toch dat u mij zou helpen?’ zegt Zoltan.

‘Inderdaad jongen, weinig zou me een groter plezier doen...’

‘Wel dan...’

En ik zie hoe Zoltan in het oor van de markies begint te fluisteren. De markies knikt. Hij dooft zijn sigaar, vraagt iedereen uit te stappen en geeft zijn chauffeur meteen het bevel te vertrekken.

Enkele dagen later. Het is vier uur in de ochtend en een zoveelste slapeloze nacht heeft zich voor André ingezet. Abbas staat nog altijd op zijn bloemen. Andrés vrouw en zoontje slapen. Hij stapt zijn bed uit, doolt door het huis, de trap af, knipt het licht aan en in het midden van de woonkamer staat ineens een halve ijzeren ring. Hij heeft geen idee wat het is, noch vanwaar het komt. Hij ziet nergens sporen van een inbraak.

Hij gaat er op af. Voorzichtig. Het nodigt hem uit, lijkt het. En hij gaat er middenin staan.

Een volmaakt geluk overvalt hem. Hij heeft geen idee wat het is maar hij staat hier en een epifanie trekt door zijn lendenen. Alle morgens en gisterens imploderen. Hij staat in de ruimte van het nog niet, en toch is hij. Hij is, nu, hier, in de gloria, in zijn living, en zijn verleden slingert zich in een fractie van een seconde door zijn aders en hij verpulvert. Hij voelt hoe zijn buik tegen het stuk ijzer drukt, hem wegveegt en herboren weer opwerpt.

Dit geluk, dit volmaakte, verpletterende zijn...

Hij zet een stap naar achter, en hij rilt.

Wat was dat? Waar is het naartoe, nu, dit ondraaglijk delicate ogenblik?

Hij legt zijn hand op zijn buik, alsof hij daar een brandwonde zou verwachten, maar hij voelt niets, niets dan het buikzijn van zijn buik.

Zijn leven is niet meer wat het geweest is.

Zijn eigen verleden is hem een schandaal geworden. Wat is dit?

U, dames en heren, stelt zich die vraag allicht ook. Wel ik kan u daar de technische verklaring voor geven. Zoltan is die nacht het huis van André binnengegaan, en hij heeft daar, in de woonkamer, deze ijzeren ring opgesteld. Op vraag van Zoltan is de markies dit ding gaan halen in de Cistersienzer abdij van Fovarella in Zuid-Italië. Ik moet er aan toevoegen dat ook het Centre for Thomist Studies in Houston, en het departement Filologie van de universiteit van Bologna een grote hulp zijn geweest.

Deze ring markeerde de uitsnijding voor de buik van Thomas Van Aquino in de tafel van de abdij. Hij was één van de grootste en meest invloedrijke theologen en filosofen van de hele westerse cultuur. Niet alleen in de Middel-eeuwen, maar ook nu nog. De moderne mens is slechts een dwerg die groot lijkt omdat hij staat op de schouders van een middeleeuwer als Aquino. In zijn *Portrait of the Artist as a Young Man* schrijft James Joyce: 'Perhaps Aquinas would understand me better than any of you'.

Thomas van Aquino werkte als een bezetene aan zijn theologie van een alomvattende ordening. Hij dicteerde aan zijn scribenten meerdere boeken tegelijk, en nog schreven hun handen te traag voor de stroom van zijn *Summa Theologica* en hij at, hij at. Hij at zoveel dat aan de tafel in de abdij waar hij woonde en werkte een uitsnijding gemaakt moest worden voor zijn buik. Deze uitsnijding in het houten tafelblad werd afgezoomd met een ijzeren rand. Het is deze rand, dames en heren, deze ijzeren boog, waar de buik van Thomas van Aquino in paste. Hierin groeide zijn omvang, de massa van zijn lijf. Het is het manifeste vet van zijn materie dat deze anti-materie, deze lege lus heeft geschapen. Deze haak, dit hiaat, dit lek in het zwijgen, deze perspectief biedende afwezigheid: enkel mogelijk gemaakt door de glorieuze bevestiging van de materie: de buik van Aquino.

André is die nacht terug in zijn bed gekropen en heeft geslapen als een marmot.

Als hij 's ochtends de trap af kwam zag hij zijn vrouw met losse haren aan de ontbijttafel zitten. Ze kuste haar man warm op de mond. Zij was ook al in de buik van Aquino gaan staan. En de dagen nadien kwamen mijn broer, Tina, Damiaan en Bart en Marieke allemaal langs, en als u nu wil, dan mag u ook. Komt u maar, doe gerust...

Het doet Zoltan plezier te zien wat er gebeurt met André, maar hij wil toch vooral dat Francesca nu zal opduiken. Zeker nadat zelfs haar eigen papa hem voorspelde dat ze dat zou doen. Maar niets. En net wanneer hij opkijkt omdat Abbas onrustig wordt, meent hij haar te zien. Ze staat achter de magnolia en kijkt, en lacht. Hij laat geen seconde onbenut en rent naar haar toe. Ze opent haar armen. Ze omhelzen. Hij gaat met zijn vinger over haar ruggewervel, van in haar hals tot op haar staartbeentje.

‘Dat ben je goed aan het doen’, zegt ze.

‘Dank je. Wil je niet mee doen?’ Maar dan hinnikt Abbas, hij steigert, springt en schiet weg als een pijl. Hij huppelt en rent in volle galop ervandoor.

Zoltan loopt maar... Francesca! Hij draait zich om en ziet haar niet meer.

De pijn schiet door zijn borst, hij loopt terug naar de magnolia maar er is geen spoor van haar meer te bekennen. In de verte daarentegen hoort hij de hoeven van Abbas op de straatstenen. En hij rent achter zijn paard aan.

In enkele minuten is iedereen gealarmeerd: de markies, het hele gezin van mijn broer én dat van André: allemaal zoeken we mee.

Het is Tina, mijn schoonzus, die hem vindt. Hij staat te grazen op een stukje dor, kortgemaaid gazon aan het ziekenhuis. Hij beweegt niet, hij blijft voor één venster staan.

Tegen de middag is iedereen er. Blij elkaar terug te vinden, in spanning om wat er gebeurt. Wanneer André Abbas streelt kan hij het niet laten indiscreet door het raam van de kamer op de gelijkvloers naar binnen te

kijken. Daar ligt een vrouw van rond de vijftig, met op haar hoofd nog slechts enkele plukjes haar. Ze kijkt naar buiten. Ze zien elkaar. 'Gisèle...'

'Ken je haar?'

André antwoordt niet maar loopt naar de ingang, komt tot binnen in haar kamer. Twintig jaar geleden was hij smoorverliefd op haar. Zij wou niet van hem weten. Ze vond hem wel charmant en eenvoudig en hij had vele kwaliteiten maar ze vond hem wat te oppervlakkig, te veel in geld geïnteresseerd, zaken die voor haar naast de kwestie waren. Dat begreep hij toen niet. Zij is een heel lieve en bevlogen schooljuf geworden, gescheiden nu, alleen met drie tieners. Altijd pech gehad met de mannen, maar altijd geprobeerd er het beste van te maken. En dan is ze ziek geworden, en vanaf dan is het heel snel gegaan: financieel aan de grond, ziekenhuiskosten die niet te betalen zijn, verzekeringen die niet terugbetalen, huis moeten verkopen... Het infuus in haar arm pruttelt. Als André zijn levensverhaal vertelt is hij daarmee in één zin klaar. Hij weet dat daarmee onmogelijk alles gezegd is maar het ontbreekt hem aan moed, en aan helderheid nu. Hij legt zijn hand op de hare. Oude liefde.

'Het is bijna gedaan met mij. Het is zo gebeurd.'

Een traan lekt op het laken.

'Het is mij precies allemaal zowat ontglipt', zegt ze en ze nijpt in zijn arm.

'Het is net of ik nooit handen heb gehad.' Ze brengt bevend haar pols omhoog en legt een haarlok elegant terug op zijn plaats. 'Ik heb het nooit kunnen pakken. Het was altijd al gebeurd. En nu is het voorbij.'

'Meneer het zijn nu geen bezoeken, u mag om zes uur terugkomen.'

Een week lang komt André iedere dag Gisèle bezoeken. Het zijn hartverscheurende, warme momenten. En Abbas verplaatst geen poot. De tuindienst, de klusjeman, het hoofd onderhoud gebouwen, allemaal zijn ze

langsgeweest om te kijken hoe ze dat paard daar weg kunnen krijgen. Maar Zoltan wist dat iedere poging tevergeefs zou zijn. Hij fluistert de markies langdurig in het oor, waarna die meteen vertrekt. Na een week komt hij weer aangereden. Hij stapt uit zijn Bentley met een lederen aktentas. Hij geeft Abbas een wortel. Neemt Zoltan bij de schouder en geeft hem en mij het teken hem te volgen.

We stappen zwijgend naast elkaar door het midden van de ziekenhuisgang. Patiënten en bezoekers kijken op. Het blijft een bijzonder gezelschap: Zoltan en de markies. Ik loop achter hen aan en zie hoe van Zoltans jas geregeld zilverdraadjes vallen, ze lijken op zijn haarlokken maar zijn misschien nog fijner, ik raap er één op, wrijf ze tussen m'n vingers en vraag me af van welk een merkwaardige stof die toch gemaakt zijn. Voor Gisèles gesloten kamerdeur houden we halt. De markies opent het aktentasje: daarin ligt op zwart vilt een oude handschoen te rusten. De markies neemt de handschoen en klapt het koffertje weer dicht. Hij knoopt visdraadjes aan iedere vinger, en aan vier kanten van de pols. Dan gaan we de kamer binnen. We begroeten André, Gisèle slaapt. We trekken de touwtjes over het bed, spannen ze door de kamer, tot aan de kast en het toilet. We verbergen ons elk op een strategische positie. Zoltan verbergt zich in de badkamer, André kruipt onder het bed en ik in de kast. Hij zal de instructies geven. Iedereen heeft een aantal touwtjes in de hand. De markies vertrekt en het is muisstil in Gisèles kamer.

De handschoen, deze handschoen, is van Adam Smith geweest. De Schotse filosoof wordt beschouwd als de vader van de moderne economie. In 1759 schreef hij in *The Theory of Moral Sentiments* dat er een onzichtbare hand aan het werk is waardoor de vrije markt niet hoeft gereguleerd te worden.

De onzichtbare hand zou werken dankzij rationeel eigenbelang en zo ervoor zorgen dat de ongelijkheden in de vrije markt worden geharmoniseerd. Niettemin wordt deze handschoen van hem nog steeds bewaard in een glazen kast in Chateau de Bonrepos-Riquet, in de buurt van Toulouse. Adam Smith heeft daar anderhalf jaar verbleven. Ook al was zijn motto: 'Let do and let pass, the world goes on by itself!', als hij naar het zuiden van Frankrijk ging nam hij voor alle zekerheid toch maar zijn handschoenen mee. Gedurende zijn verblijf daar had hij ze niet nodig, waardoor hij ze ook vergat toen hij weer vertrok. De markies is ze daar gaan halen, met dank aan de Conseil Régional de Midi-Pyrénées et du Conseil Général de la Haute-Garonne.

Een klop op de deur, wij verstoep en paraat, Gisèle wordt wakker en de verzekeringsmakelaar komt binnen. Een fragiele jonge man, die zijn job met beide handen heeft gegrepen en niet wil kwijt raken. 'Dag mevrouw, zoals ik bij mijn vorige bezoek al zei, uw verzekeringen dekken slechts een vijfde van uw kosten. Als u dat anders had gewenst dan had u meer moeten betalen. Maar dat hebt u volgens mijn documenten niet gedaan dus...' De handschoen legt zich op zijn schouder, hij schrikt op. De handschoen zweeft door de lucht. Ze kleeft tegen zijn mond. Hij slaat in de lucht maar ze streelt zijn kruis, priemt in zijn oor en danst tegen zijn neusvleugels. De man vlucht de kamer uit, springt in zijn auto, scheurt weg maar rijdt in paniek tegen een fietser. Hij is zelf niet genoeg verzekerd en beslist vanaf dan zijn leven met hartstocht en taaiheid te wijden aan de solidaire strijd.

Er ontstaat een klein, onafhankelijk, revolutionair feestje aan Gisèles bed. Jarenlang leed onze geschiedenis aan fantoompijn. De fabel van de

onzichtbare hand heeft ons eeuwen betoverd en in een wurggreep
gehouden. En het is een leugen. Er is een hand: de onze.

En als ik afscheid neem van Gisèle zegt ze: 'Als ik dood ben, neem jij dan die
handschoen. Je moet ermee terugtoveren.'

Die avond is André nog een laatste keer bij haar langs gegaan, hij heeft de handschoen tegen haar wang gelegd en zo is ze in slaap gevallen. Gisèle is die nacht gestorven. Het was een koude nacht, maar niet voor Zoltan.

‘Zoltan! Psst, Zoltan!’

‘Francesca! Heb je gezien wat we gedaan hebben vandaag?’

‘Ja! Je bent een engel.’

‘Nee, gekkie, ik ben van huid en haar.’

‘Toch ben je een engel.’

‘Goed dan, als jij het zegt, maar over mijn geslacht valt niet te discussiëren.’

Ze hebben de nacht samen doorgebracht onder de warme buik van Abbas, tussen zijn poten. Maar wanneer Zoltan onder zijn grote jas weer wakker wordt, is niet alleen Francesca weg, maar ook zijn paard. De koude slaat hem weer eens in het gezicht, maar hij is daar allerminst door ontmoedigd. Hij vertrouwt op het onbeheersbare vlees van de menigte, en daar heeft hij gelijk in. Wij hebben ons intussen ook al wel wat georganiseerd: in een mum van tijd ontvouwt zich de speurtocht opnieuw en al vroeg in de voormiddag is het Marieke die iedereen het nieuws rond-smst: ‘Abbas staat op de bloemen te kauwen op de vensterbank van het klasje van Gisèle’. Als ik aankom staat Marieke op de speelplaats en aait het dier over zijn hoofd. Samen kijken we door het venster in wat het klasje van Gisèle was. De kinderen zitten in een halve cirkel rond de interimjuf. We horen hoe zij aan de kinderen vertelt dat hun juf Gisèle die nacht gestorven is. De kinderen zijn er heel verdrietig door. Maar dat paard daar aan het raam, dat maakt hen

wel heel vrolijk en nieuwsgierig. Tijdens de speeltijd komen de kinderen één na één het paard strelen. Ik leg de directrice uit dat we ons best doen om het paard zo snel als we kunnen weer mee te nemen, en dat waardeert ze. Door de uitzonderlijke omstandigheden mag de speeltijd dubbel zo lang duren. Wanneer de kinderen terug de klas in gaan, kent hun verbazing geen maat. Op de stoel van juf Gisèle, staat een groot, oud, houten schommelpaard. Hoe Zoltan dit op zo'n korte tijd geregeld heeft kan ik u niet vertellen. Natuurlijk, na een aantal ingrepen, zijn ook Zoltan en de markies op elkaar ingespeeld. Zij gaan intussen te werk met een snelheid en chirurgische precisie die vereist is voor een historische ontmiijnings-operatie als deze.

Het was dit paard, dames en heren, dat Zoltan in het klasje heeft gezet, en waarmee twintig kinderen gedurende een dikke week voor het eerst tot ver buiten hun leerprogramma draafden. De slijtage die u ziet is enkel te danken aan de kinderen van het klasje van Gisèle. Er heeft nog nooit voor hen iemand met dit paard gespeeld. Ook al is het al 150 jaar oud. Dit hobbelpaardje dames en heren, was het speelgoed van de kleuter Henry Ford. De oprichter van de Ford Motor Company heeft er nooit, nooit, nooit mee gespeeld. Henry Ford. De pionier van de massaproductie. Hij kreeg daarvoor zelfs van de nazi's het Grootkruis van de Duitse adelorde, de hoogste nazi-onderscheiding voor buitenlanders. En het fordisme heeft school gemaakt, niet alleen Adolf Hitler gebruikte in Mein Kampf veel van zijn ideeën over de massaproductie, zowat alle andere industrieën implementeerde ze. In de samenleving van Brave New World van Aldous Huxley wordt Henry Ford als een god vereerd. Hij heeft bovendien als eerste één van de meest efficiënte industriële marketing campagnes ooit op

touw gezet: iedereen die een Ford koopt kreeg een cheque mee van 50 dollar die geïnd kon worden zodra de jaarproductie van zijn fabriek op 300.000 exemplaren zou komen te staan. Hij zou er uiteindelijk 15 miljoen verkocht hebben.

Gisèle is gestorven aan longkanker – allicht door de uitlaatgassen van de auto's, ze woonde vlakbij de grote ring rond de stad.

En die kinderen bereden dat paardje. Ze waren helden, sprakeloze ruiters, en ze reden een toekomst in juichend en onbevreesd, op dit hobbelpaard van Henry Ford. Zij waren de lang verwachten, zij waren de droom van hun voorvaderen, sprongen en duikelden, in niets waren zij de doofstomme radertjes, nee, zij waren de scheppers van de volgende dag.

En terwijl de kinderen draafden, kropen Zoltan en Francesca, door het brandluis in het plafond, op het dak van de school, ze legden zich tegen de warme schouw.

– Nee dat kietelt.

– Oh ja.

– Hier heb ik nog een dolk mee aan een slaaf gegeven, met deze handen.

– Kom maar.

– Nee het zijn knoppen, het is geen rits.

– En met deze handen ga ik nog plofkippen bevrijden.

– Die gaan blij zijn.

– Wat doe je nu?

– Dat zeg ik niet.

– Oh ja.

En dan waren ze weg. Zoltan, Francesca en Abbas.

Ineens.

Ik zal het u meteen zeggen zoals het is: ik heb ze nooit meer teruggezien.

Terwijl er nog zoveel onopgelost is.

We hebben gezocht, gespeurd, gevorst, maar deze keer was het anders.

Zonder Zoltan, zonder paard om naar te zoeken, zelfs zonder de markies. We raakten vertwijfeld, hadden geen enkel spoor meer. Het dreigde gevaarlijk fout te lopen, zo had ik al eens enthousiast een deur opengetrokken van een Bentley die voor een rood licht stond. Tina liep al weken met zakjes haver in haar handtas. Hadden we dan een droom nagejaagd? Hebben we in een fictie geleefd?

En is dat dan erg? Want ons basale, materiële leven is wel grondig hertekend.

Terwijl we op straat zochten hadden we geregeld van deze discussies, sommigen voelden zich beschaamd zo ver meegenomen te zijn door een jongen op een paard die dan ineens weer weg is.

Ik heb dagen lopen zoeken, uren doolde ik door de straten, nu eens met de kinderen van Gisèle, dan met mijn broer, dan weer alleen. Thuis sliep ik en de volgende ochtend liep ik terug de straat op. Ik had blaren onder mijn voeten en mijn schoenen waren smerig van de kilometers door de regen. En na twee weken door de stad gedoold te hebben, me af te vragen wat er met mij en Zoltan gebeurd was, te bedenken hoe verbluffend mythe en materie met elkaar verstrengeld zijn, kwam ik terug thuis.

Voor mijn deur zit een schoenpoetser.

Ik had hem nooit eerder gezien: een oude man, met Mexicaanse gezichtstrekken. Hij stelt voor mijn schoenen te poetsen, hij spreekt met een Russisch accent.

Achteloos bied ik hem mijn schoen.

‘Zoltan heeft me gestuurd.’

Ik hap naar adem. Dit had ik niet verwacht.

‘Ik moet u zijn complimenten overmaken, hij houdt erg van wat u gedaan hebt met de bel van Pavlov.’

‘Wat heb ik te maken met de bel van Pavlov...?’

En terwijl ik deze zin uitspreek denk ik natuurlijk aan dat ding dat hij bij onze eerste ontmoeting heeft achtergelaten.

Ik zeg: ‘Je bedoelt, Pavlov, die man met zijn hond die ons geleerd heeft dat wij allemaal klassiek geconditioneerd zijn? Ik... ik... wist niet dat dat een object van historisch belang was. Ik heb daar serieus mee geprutst.’

De man blinkt kalm mijn schoenen op en zegt: ‘Hij laat me u ook een cadeau geven. Hier’.

En hij wijst naar een bruine juten zak.

Als ik de zak oppak, merk ik dat er een twintigtal lege flessen Wodka in zitten, met nog slechts enkele lekjes. Zodra mijn schoenen proper zijn maak ik een sprongetje. Ik wil de man betalen maar: ‘Om niets,’ zegt hij.

Hij lacht, permanent revolutionair, oud en archetypisch, en hij verdwijnt.

Ik bel meteen mijn broer, André, en de anderen, om te vertellen wat er gebeurd is. Diezelfde avond nog komen ze af. Iedereen bij me binnen in mijn appartementje.

Ik zet die kartonnen doos aan de kant. Tot mijn ontroering hadden ze allemaal het ding bij zich dat ze van Zoltan hadden gekregen. Het zand van

Plato, de buikring van Thomas van Aquino, het hobbelpaard van Henry Ford. Ze legden alles behoedzaam bij de handschoen van Adam Smith, die ik van Gisèle had gekregen en de bel van Pavlov.

Nog voor ik hen kan vertellen over de schoenpoetser zegden ze: 'Pieter, kan jij iets met deze dingen doen? Bij ons staan ze nu toch maar wat in de weg.' Ik zeg: 'Dat interesseert mij wel ja'.

'Daar hadden we op gerekend. Kijk, wij hebben iets gemaakt voor jou.'

En Tina haalt dit jasje tevoorschijn: 'Dit is gemaakt van de stof die van Zoltan afviel.'

Doe dat maar aan'.

Ik doe het aan, ik heb me nog nooit zo paraat gevoeld, en ik zeg: 'Beste vrienden, de tijd is gekomen dat ik u iets kan laten horen. Dat is wat ik van Zoltan heb gekregen, Ik neem de bel en...'

De man neemt de bel, de muziek begint.

...begint me daar toch een feest!

Zo blij dames en heren. Zo blij, wij allemaal. Mijn broer, Tina, Damiaan, Bart, Marieke, André zijn vrouw en zijn zoon, de kinderen van Gisèle, en haar revolutionaire ex-verzekeringmakelaar. En wat later kwam daar ook de interimjuf aan, de onderhoudsmensen van het ziekenhuis, een paar kinderen uit de klas van Gisèle met hun ouders, en zelfs uit Athene, meneer Xanthopoulos. Zo blij dames en heren, een vreugde van een grotere kracht. En we wilden graag iets drinken, ik toon hen de zak met de flessen die ik net gekregen heb, Wodka, maar alles is op, in iedere fles zit nog slechts een laatste lekje. Maar dat bederft de pret niet! Ik zeg: 'Broer kom eens hier, jij loopt hier nu nog altijd met een oogontsteking rond', en ik kapte wat van

deze Wodka in de dop, en goot die in zijn ogen, hij schreeuwde het uit van de pijn, maar na een half uur was eindelijk zijn oog beter. Straf spul. Dus hop, het hele gezin met die Wodka de ogen uitgespoeld, ideaal tegengif, en het blijven botsen bleek gelukkig geen probleem: een feest dames en heren, blij! Blij!

KRAAAAK: een hels kabaal klinkt van achter het doek. De muziek stopt, de man gaat kijken.

Zoltan?

Zoltan is hier dames en heren!

Hoe ben jij hier binnengeraakt?

De deur geforceerd?

Met een mes? Met welk mes?

Het vleesmes van Walt Disney?

En daarmee kreeg jij de deur open van dit theater?

Dames en heren, het vleesmes van Walt Disney.

En hiermee breekt Zoltan nu dus binnen in theaters.

Wat kom je doen?

Wil je eens kijken hoe ik al de dingen van jou laat zien aan de mensen hier?

Wat vind je bijvoorbeeld van deze staart?

Wat? Boris Jeltsin? Dat was het laatste leeggoed van Boris Jeltsin? En dat zeg je me nu pas? Dus dat is de staart van onze geschiedenis: het laatste leeggoed van Boris Jeltsin.

Wel, Zoltan, wij hebben er een dappere dorst van gekregen die door geen flessen is te lessen.

Wat?

Je bent gekomen om iets te geven?

De man neemt teugels aan van Zoltan achter het doek, loopt er mee naar voor, loopt dan ineens weer naar achter, alsof hij Zoltan nog iets wil vragen.

Zoltan?

Hij is alweer weg.

Zo gaat dat met Zoltan.

Hij draaft voort,

tot wijd in de open velden van de komende tijd:

hier en nu.

De man wordt een ruiter.

Landschap met springwegen ging in première op 20 februari 2014 in het
Kaaitheater in Brussel

Tekst en spel: Pieter De Buysser

Scenografie: Herman Sorgeloos

Dramaturgie: Marianne Van Kerkhoven, Esther Severi

Productie: Margarita Production

Coproductie: Kaaitheater (BE), Stuk (BE), Bit Teatergarasjen (NO), HAU
Hebbelteater (DE), Teater Avant Garden (NO), Archa Theatre (CZ)

With the support of the Culture Programme of the European Union, House
On Fire.

Met de steun van de Vlaamse Overheid en Vlaams Fonds voor de Letteren.

www.margaritaproduction.be

Pieter De Buysser koestert de wilde droom te leven en te werken zonder biografie.

www.pieterdebuysser.com